THE DAILY HEBREW JOURNAL
H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
251 - 253 Queen Street West — Telephone Adelaide 3967
Subscription Rates $5.00 Per Year
Single Copy — 2 Cents
Entered as Second Class Mail Matter at C.P.O. Toronto Ontario January 22nd. 1913

די אידישע שטימע אין קאנאדער פארלאמענט

די אנפראגע פון אונזער איינציגען אידישען מיטגליעד אינ'ם פעדעראלען פארלאמענט, ס. וו. דזשייקאבס וועגען די פאגראמען אין פוילען, אין די צייט ווען דער קענעדער פארלאמענט האט ראטיפיצירט דעם פריעדענס אפמאך מיט פוילען. איז געווען דאס ריכטיגע ווארט אין דער ריכטיגער צייט.

עס איז געווען צו ערווארטען אז א קינד פונ'ם אידישען פאלק זיצענדיג דערביי ווען א פריעדענס אפמאך מיט פוילען ווערט פערהאנדעלט, זאל אויסשרייען פון ווייטאג. מיר זענען שוין אבער אזוי פיעל מאהל ענטוישט געווארען אין אונזערע אידישע פיהרער, אז ס. וו. דזשייקאבס ארויסטריט פרייטאג אווענט אין פארלאמענט איז פאר אונז א פרייד.

דאס וואס ס. וו. דזשייקאבס האט געטון מיט זיין אנפאנג אין פארלאמענט קענען קיין הונדערט פראטעסט פערזאמלונגען ניט אויפטון.

ניט נאר האט ער מיט זיין אנפראגע ארויסגערופען די שעהנע רעדע פונ'ם פיהרער פון דער אפאזיציע אין פארלאמענט, וועלכער האט אפען ערקלעהרט, אז די עלליים טארען ניט געבען פוילען קיין פולע רעכט ביז זי וועט אפשטעלען די פאגראמען און באווייזען אז זי קען אנהאלטען ארדנונג אין לאנד. נאר ער האט אויך געצוואונגען מיט זיין אנפראגע דער ניט־אידישער פרעסע פון לאנד זי זאל דאס באריכטען און דערצעהלען אונזערע קריסטליכע מיטבירגער פון דעם וואס עס קומט פאר אין פוילען.

עס איז א פאקט, אז די קריסטליכע באפעלקערונג ווייסט זעהר ווייניג פון די בלוטיגע פאגראמען וועלכע קומען פאר אין פוילען. מיר ווערען פון דער ענגלישער פרעסע פארברעכעריש פארשוויגען, און ניט נאר פארשוויגען, נאר מען העצט נאך געגען אונז און מען פאלט אויף אונז אן ביי יעדער געלעגענהייט.

און קיים טרעפט שוין אמאהל אז זיי קענען זיך ניט העלפען און מוזען אפדרוקען א באריכט, איינפאך דערפאר וואס מען שיקט עס זיי צו פון די נייעס אגענטורען, און די גאנצע וועלט שטורמט דערמיט, פארדרוקען זיי עס אין אזא ווינקעל, אז אפילו דער בעסטער צייטונגס עקספערט קען עס ניט געפינען, ווער רעדט שוין פון אן איינפאכען אלטעגליכען לעזער.

מיר צווייפלען שטארק איוב פאדערעווסקי'ס רעגיערונג וועט זיך שטארק דערשרעקען פאר ס. וו. דזשייקאבס אנפראגע אינ'ם קענעדער פארלאמענט און פאר ד. ד. מעקענזעס רעדע. אבער מיר זענען זיכער אז זי וועט דאס וויסען, זי וועט לכל הפחות וויסען אז אלע וויסען איהרע מעשים און אז דאס וואס זי טוט מיט די אידען אין פוילען ווערט ניט פארשוויגען. נאר ווערט דערצעהלט פאר דער וועלט. און זי וועט זיך פיעלייכט ארומזעהען א זעס לוינט זיך איהר ניט צו פיהרען קיין בלוטיגע פאגראם׳ פאליטיק.

מיר זענען אויך זיכער אז ווען מיר האבען עטליכע אזעלכע ס. וו. דזשייקאבס אין די פארלאמענטען פון אמעריקא, ענגלאנד און פראנקרייך וואלט צו דער פוילישער פאגראמען פאליטיק שוין לאנג אן ענדע גענומען, אהן אונטערזוכונגס קאמיסיעס.

די פארלייגערטע צייט צו אפעלירען

אונזער פראווינציעלע רעגיערונג האט זיך ארומגעזעהען, וועלכען גרויסען פעהלער די „עניומערייטארס" האבען געבראכט, ביים איבערשרייבען די נעמען פון די בירגער, וועלכע זענען בארעכטיגט צו שטימען אין די קומענדע פראווינציעלע וואהלען און אינ'ם „פראהיבישאן" רעפערענדום, און האט צום צווייטען מאהל פארלייגערט די צייט אין וועלכע די, וועלכע זענען אויסגעלאזען געווארען זאלען קענען אפעלירען.

עס איז קיין ספק ניט אז פיעלע אידישע בירגער זענען אויסגעלאזען געווארען, צוליעב פארשיעדענע אורזאכען. אייניגע זענען ניט געווען אין שטאדט און אייניגע האבען עס אזוי פארנאכלעסיגט. יעצט אבער האבען זיי א נייע געלעגענהייט צו אפעלירען.

די צייט איז פארלייגערט געווארען ביז דעם 25־טען פון דיעזען מאנאט און עס איז די פליכט פון יעדען בירגער ער זאל זיך ארומקוקען, זעהען אויב זיין נאמען איז ניטא אויף דער „וואוטערס ליסט" זאל אפעלירען.

עס איז ווינשענסווערט, אז די אידישע פרויען זאלען עס נעהמען גוט אין אכט.

הויפטזעכליך האבען עס די פרויען טאקע פארנאכלעסיגט. אי ווייל זיי וויסען ניט און אי דערפאר וואס זיי האבען קיין צייט ניט זיך צו פארנעהמען דערמיט, צו געהן נאכזוכען און אפעלירען.

יעדע פרוי וועמענס מאן איז א קענעדער בירגער איז בארעכטיגט צו שטימען סיי אין די וואהלען פאר פארלאמענט מיטגליעדער און סיי וועגען דעם „פראהיבישאן" געזעץ, און עס איז דעריבער די פליכט פון יעדען מאן דאס צו טון אויב די פרוי האט קיין צייט ניט זיך אליין אפצוגעבען דערמיט.

נוצט אויס אייערע רעכטע אלס בירגער פון קענעדע. און פארנאכלעסיגט ניט די צווייטע געלעגענהייט וועלכע איהר האט יעצט צו אפעלירען, אויב אייער נאמען איז ניטא אויף דער „וואוטערס ליסט".

אידען-אויך אלס רעליגיאן שטערער

צו מיין אינטערוויו מיט'ן רוסישען גלח גריגארי גלעבאוו.

פון א. י. ברוילי.

נאכ'ן אדעסער פאגראם אין יאהר 1906 ווען די דארטיגע אידען האבען, אויסער די דירעקטע 317 יונגע לעבענס, אוועקגעגעבען אויך פיעל אונדירעקטע קרבנות (צווישען די לעצטע איז אויך געווען דער רב דוד שלמה סלושץ, דער פאטער פון פראפעסאר נחום סלושץ), — האט מען זיך איינמאל געווענדעט צום בעוואוסטען כלל טוער, מיליטער ארצט און הויפט פונ'ם אידישען שפיטאל אין אדעס, דר. פוריין מיט פאלגענדער פראגע: „ביז ווי לאנג, דענקט איהר, וועט מען שלאגען די אידען?"

דר. פוריין, פארטראכטענדיג זיך דאן אויף א ווייל, האט מיט אן איבערצייגענדען, פעסטען, אבער פול מיט טרויער טאן געענטפערט:

„דאס אידישע פאלק וועט מען פארפאלגען און שלאגען אזוי לאנג, ווי עס וועט, פונ'ם אקסעל אן, שטעהן העכער פון אלע פעלקער פון דער גאנצער וועלט".

אט אין דיעזען קורצען, כאראקטעריסטיש - גאונ'ישען ענטפער, וועלכער ענטהאלט אין זיך גאנצע הונדערט פראצענט אמת, דערמאהן איך זיך יעדעס מאל, ווען איך זעה, אז די ציוויליזירטע וועלט טראגט ארויס א „באשולדיגונגס אקט" געגען דאס גאנצע אידישע פאלק אין אירגענד וועלכען פארברעכען...

דער מאדערנער אידישער „פארברעכען" פון איצטיגער צייט, איז ווי באוואוסט, — באלשעוויזם. אלע פעלקער — די גאנצע וועלט — באשולדיגען די אידען, אז זיי זיינען באלשעוויקעס, און אז באלשעוויזם איז ניט מעהר ווי דאס פסולת, דער אפפאל פון דער מענשהייט — אין דעם איז דאך לית מאן דפליג.

אמת, עס איז פאראן א געוויסער, אבער אן אומבעדייטענדער פראצענט פון די אידען, וועלכער נעהמט זאגאר אן אקטיוון אנטייל אין דיעזער בעוועגונג, אבער קען מען דען — פרעגט זיך — באשולדיגען א גאנץ פאלק אין א פארברעכען וואס בלויז אייניגע פערזאנען באגעהן? מיר ווייסען דאך גאנץ גוט — אין וועלכען מאדאם סטאטיסטיק איז אן עדות — דאס עס זיינען פארהאן פיעלע פעלקער, וואס גיבען אויס פון זיך נאר א גרויסען פראצענט: פארברעכער, מערדער, אל־קאהאליקער א. א. וו. און דאך וואגט קיינער ניט אנצורופען יענע פעלקער מיט'ן נאמען פארברעכער.

אבער ניין! מיר דארפען זיך ניט גריבלען, מיר דארפען ניט פילאזאפירען און זוכען אורזאכען אויף אזא אומלאגישע, ניט מענשליכע, באבארישע האנדלונג פון דער וועלט געגען אונז, אידען, אין איצטיגען מאמענט!... דער איצטיגער גרויסער היסטארישער מאמענט, וועלכער האט אפגעשלאסען די אלטע וועלט געשיכטע און אויפגעעפענט א נייעם באנד אום צו שאפען פרישע היסטאריע, האט ארויסגעווארפען א שרעק אויף אלעמען, ווען זיי האבען דערזעהען, אז אויך די אידען מוזען א נייע היסטאריע שרייבען. און אום צו פארמיידען — לויט זייער מיינונג — אזא גרויסע געפאהר, האט מען זיך גענומען גאנץ פלייסיג פאר'ן „הבה נתחכמה"...

אפילו די „פרייע" פראנקרייך אין אויך איינע פון די שטארקע און ביטערע (אויב ניט די שטארקסטע און ביטערסטע!) געגנער אין בעצוג צו גרינדען א אידענשטאאט אין פאלעסטינא, לויט באגרעניצטען זאגאר זין פון באלפור'ס דעקלאראציע. און פארוואס, מיינט איהר, איז פראנקרייך טאקע אזא שטארקע געגנערין, ווייזענדיג פאר דער וועלט איהר ווידערשטאנד דער ענגלישער דעקלאראציע? עס איז גאר פשוט: דער אידישער קאפ ווארפט ארויף איהר עפעס א מין פחד... זי האט מורא, אז אויב מען וועט טאקע געבען דעם אידען צו גענוסען די זעלבע פרייהייט, אין זיין אייגען לאנד, צוגלייך מיט אלע פעלקער, וועט זי (און אזוי, בין איך זיכער, וועט זיין!) סוף כל סוף, מוזען אפטרעטען איהר בכבוד'יגען פלאץ אין ענטוויקלונג, ווי אויך אין פרייהייט און שעהנקייט פאר'ן אידישען פאלק: זי וועט נעבאך מוזען ווערען אויס וועלט - מיוחסת...

אום צו האבען א באגריף מיט וואס פאר א לעבעדיגע אבסורדען די קריסטליכע וועלט האט לעצטענס אנגעהויבען ארויסצוטרעטען געגען אונז, וועט זיין ניט אומאינטערעסאנט צו הערען א מארנע באשולדיגונג פון א רוסישען גלח, א געוויסער גריגארי גלעבאוו.

* * *

מיט אייניגע וואכען צוריק האט דער רוסישער גלח, פון דער מאנטרעאלער קירכע סט. פאול, געהאלטען זיין זונטאגדיגע דרשה, וועלכע איז אין גאנצען געווידמעט געווען די אידען. אין יענער דרשה האט ער זיינע צוהערער, צווישען אנדערעס, ערקלעהרט: אז צוליעב די „זשידעס", וועלכע האבען פארכאפט גאנץ רוסלאנד, האט מען ניט געקענט זיין פארטראטען אויפ'ן פריעדענס קאנפערענץ, אז זיי האבען גע'הרג'עט דעם צאר באטיושקא, אז זיי האבען צושטערט דעם רוסישען גלויבען, די היייליגע קירכע א. א. וו.

קורץ: ער — דער גלח — האט זיך אזוי צוהיצט ביים רעדען, דאס ער האט צולעצט אויפגעפאדערט די עהרליכע פראוואסלאווגע רוסען ראכע צו נעהמען פון די „זשידעס", זיך אפצורעכענען מיט זיי...

איינער פון די אנוועזענדע דאן, א „געהארכזאמער צוהערער", וואס האט ניט געקענט דולדען די אויבענדערמאהנטע עקעלהאפטע בלבולים, האט, הערענדיג די לעצטע ווערטער, אויסגעשריען אויפ'ן קול: „דו ביזט אן אנטיסעמיט; באטיושקא, א פאגראמשטשיק!" דער גלח איז צוערשט געווארען אביסעל איבעראשט פון אזא אומערווארטעטע, אומאנגענעהמע געשעהעניש, אבער אין פארלויף פון א פאר מינוט איז ער „געקומען צו זיך" און האט אנגעהויבען פארטצוזעצען זיינע ארגומענטען און העצעס געגען די אידען...

ווען איך האב ערפאהרען פון דער דאזיגער פאסירונג, האב איך באשלאסען צו האבען אן אינטערוויו מיט'ן גלח, אום צו זעהען וואס פאר א מין בריאה דאס איז פיעלייכט איז די גאנצע געשיכטע אן אויסגעטראכטע. צום באדויערען, אבער, האב איך אויף קיין פאל די פארלאנגטע אונטערעדונג ניט געקענט באקומען: ער האט מיך איינפאך ניט געוואלט אויפנעהמען. יעדעס מאל, ווען איך האב איהם אפגערופען ביים טעלעפאן, בעטענדיג איהם מיר צו ערלויבען איהם צו באזוכען, האט ער מיר מדחה געווען מיט פארשיעדענע תירוצים.

ענדליך אבער, איז מיר פארט געלונגען איהם גובר צו זיין און קריגען ביי איהם די פארלאנגטע ערלויבניש.

קומענדיג צו איהם, צו דער באשטימטער צייט, האט ער מיר זעהר העפליך אויפגענומען, אבער טראץ דעם האב איך אויף זיין געזיכט באמערקט א מין נערוועזיטעט, עפעס א פארבארגענעם שרעק... ער האט מיר געבעטען זיצען און אריינרופענדיג זיין פרוי, האט ער מיר פארגעשטעלט פאר איהר אלס רוסישען זשורנאליסט. איך האב, נאטירליך, איהם אויפמערקזאם געמאכט אויף זיין טעות: — ניט קיין רוסישער, נאר אידישער זשורנאליסט.

א געוויסע צייט האבען מיר פארבראכט אין אן אלגעמיינעם שמועס וועגען פערזענליכע אינטערעסען. ער האט מיר דערצעהלט, דאס ער איז געבוירען געווארען אין מאסקווא און טאקע אין דער דארטיגער דוכאווער סעמינאריע זיין שטודיום פארענדיגט; אז ער איז זעקס יאהר געווען גלח אין די פאראייניגטע שטאאטען; אז ער מאכט א געפלאנט לעבען א. א. וו. און ווען איך האב באמערקט, אז זיין נערוועזיטעט איז שוין במעט ווי פארביי, בין איך צוגעטראטען מיט מיינע פראגען.

די ערשטע פראגע מיינע איז געווען: וואס דענקט ער וועגען די יעצטיגער פארפלאנטערטער לאגע אין רוסלאנד — וועגען דעם ביטערען אינערליכען קאמף צווישען די באלשעוויקעס, קאלטשאק'ן, אוקראינא, פוילען און די איבריגע אפגעריסענע טיילען פון רוסלאנד.

דער גלח האט זיך אויף א היבשער ווײלע פארטראכט און נאכהער האט ער מיט א וואקלענדער שטימע אנגעהויבען זיך צו פלאנטערען אין זיין ענטפער. זיינע פראזען זיינען געווען אפגעהאקטע, מיט אפטע פויזעס, און האבען זיך ניט געקלעפט איינע צו דער צווייטער. ער האט געלאכט פון דער וועלט, וואס מען צוטיילט רוסלאנד אויף באזונדערע חלקים, מיט עפעס פארשיעדענע, קאמישע (לויט זיין מיינונג) נעמען: אוקראינא, ליטא, „וואס הייסט?" — האט ער פארוואונדערט אויסגערופען — „מיר זיינען דאך אלע איינע און די זעלבע — איינע קריסטען און איין רוסלאנד!" וואס אמבאלאנגט די באלשעוויקעס, האט ער מיר פארזיכערט, אז זיי וועלען געוויס פאלען, ווייל אזוי האט בפירוש געשריבען די „רוסקאיע סלאווא" פון ניו־יארק, און קאלטשאק מוז און וועט זיעגען, ווארום ער איז דער איינציגער, וואס קען רעטען רוסלאנד פון אונטערגאנג...

ביי די דאזיגע לעצטע ווערטער, האט ער מיר אנגעוויזען אויף קאלטשאק'ס גרויסע בילד, וואס הענגט ביי איהם אויף דער וואנט, ווי איינער רעדט: באטראכט איהם, אט איז ער, דער העלד, דער „רעטער"!...

אויף מיין צווייטער פראגע: וואס איז זיין מיינונג וועגען דער הינריכטונג פונ'ם צאר און זיין פאמיליע, — האט ער א זיפץ געטאן און, צושאקלענדיג מיט'ן קאפ, געענטפערט: „יא!... עס איז, זעלבסטפארשטענדיג, א פארברעכען געגען וואס מ'האט גע'הרג'עט דעם צאר באטישקא, א שרעקליכער, אומפארצייהליכער פארברעכען. אויב, אבער — האט ער פארטגעזעצט — מ'איז שוין יא באגאנגען דיעזען פארברעכען, וואלט מען דאס כאטש באדארפט פארגיטיגען, אום ווייניגסטען, מיט ארויפזעצען אויפ'ן טראהן דעם נאסלעדניק צעסארעוויטש.

זעהענדיג, אז איך האב פאר זיך א טיפען „רעגקער" אין דערצו נאך אין א ווייטזיכטיגען „דיפלאמאט", האב איך איהם שוין מעהר קיין פראגען ניט געוואלט שטעלען, און האב איהם אהן שום צערעמאניעס א פרעג געטאן, וואס האט ער עפעס צו זאגען וועגען דעם, וואס ער האט געפרעדיגט אין קירכע: אז די „זשידעס" האבען פארכאפט רוסלאנד; אז זיי האבען גע'הרג'עט דעם צאר; אז זיי האבען צושטערט די היייליגע צערקווע, די רעליגיאן א. א. וו. און אז מען דארף דערפאר ראכע נעהמען, מאכענדיג אויף זיי פאגראמען....

„יא!", האט ער שטאטלענדיג גע ענטפערט, „עס איז אמת... איך האב זיך טאקע אויסגעדריקט אין דעם זין, אבער איך האב ניט געמיינט מיט דעם יענע אמת'ע אידען, די אלטע, די שטילע וועלכע איך האב גראדע ליעב. געציעלט האב איך נור געגען די „יעווריטשיקעס", די יונגע, די סאציאליסטען, וועלכע שטעצען די קריסטליכע רעליגיע און ווילען צושטערען די היייליגע צערקווע. איך, אלס גלח — האט ער מיט אפענעם שטאלץ אויסגערופען — מוז פארטיידיגען די רעליגיע: דאס איז מיין היייליגער חוב, און וועל דאס אויך טון אין דער צוקונפט!".

ביי די דאזיגע לעצטע ווערטער, ווען איך האב באטראכט זיין געזיכט, וועלכעס האט געברענט ווי מיט פייער, — פייער פון אומוויסענדען פאנאטיזם און בעסטיאלישען כוליגאניזם, האב איך — אזוי ווי דער אויבענדערמאהנטער קריסט אין קירכע — געוואלט אויס שרייען: „ברוטאלער פאגראמשטשיק!"

פאר מיין אוועקגעהן האט ער, דערלאנגענדיג מיר זיין וויזיט קארטע, זיך אינטערעסירט צו איך וועל עפעס שרייבען וועגען דעם.

„געוויס! — האב איך איהם געענטפערט — זאל די וועלט וויסען, אז אויך אין מאנטרעאל איז פארהאן א רוסישער גלח, וועלכער וויל פארהיטען דאס קריסטענטום דורך פאגראמען אויף די „יעווריטשיקעס"....

א נייע געבוירענע פאלקס־איזדעם שעהנסטע לאנד אויף דער וועלט

איבערגעלאזט א דאקטאר פראקטיק וואס ברענגט 25 טויזענד דאלאר א יאהר און אוועק נאך ארץ ישראל וואו ער האט פארבראכט א גאנץ יאהר — אויסער די דריי חדשים וואס די רייזע האט געדויערט — און ניט נאר האט ער קיין חרטה ניט, נאר ער געפינט ניט גענוג ווערטער אויסצודריקען זיין גרויסע צופריעדענהייט מיט דעם גליק וואס דאס שיקזאל האט איהם בעשטימט קענען צו לערנען ארץ ישראל, וועלכעס ער וועט פריהער אדער שפעטער מאכען פאר זיין בעשטענדיגע היים.

דאס איז דר. יוסף קרימסקי פון 164 פענסילווייניא עוועניו, ברוקלין וועלכער האט זיך די טעג צוריקגעקעהרט פון פאלעסטינא וואוהין ער איז מיט 15 חדשים צוריק געשיקט געווארען מיט'ן הדסה מעדיקאל יוניט פון וועלכען ער איז געווען א זעהר טיכטיגער מיטגליעד.

בערך זעקס חדשים האט ער פארבראכט אין ירושלים אין אומגעבונג און בערך 6 חדשים אין גליל מיט טבריה אלס הויפט אפיס.

דר. י. קרימסקי איז א ספעציאליסט אין אויגען־ נאז און האלז קראנקהייטען. א שטיקעל בעגריעף פון דעם וואס ער האט דארט אויפגעטהאן קען מען זיך מאכען דערפון ווען מען דערוויסט זיך אז ניט ווייניגער פון 8500 פערזאנען האט ער אונטערזוכט אין משך בלויז פון 6 וואכען צייט ווען ער איז דארט געווען א מיטגליעד פון דער סאניטאר קאמיסיע וואס איז פון דער ציוניסטישער קאמיטע געשאפען געווארען.

ארץ ישראל לײדעט הויפטזעכליך פון טראכאמא און מאלאריע פיבער הויפטזעכליך.

ביידע קראנקהייטען וואס שטאמען פון וואסער מאנגעל און שמוץ, איבערהויפט איז די אויגען קראנקהייט טראכאמא שטארק פארשפרייט. ניט ווייניגער פון 60 פראצענט פון די פון איהם אונטערזוכטע פערזאנען האבען דערפון געליטען און אויף דעם געביט האט ער פשוט וואונדער אויפגעטהאן. ער האט ממש בלינדע זעהענדיג געמאכט. צווישען זיינע פאציענטען האבען זיך אויך געפונען אין היבש ביסעל אראבער וועלכע האבען איהם פשוט פערגעטערט, 25 אראבישע שבטים הויפטלינגע האבען איהם אן אדרעס דערלאנגט און אויך א שעהנע מתנה אויסגעהאקט אין בראנז מיט דער אויפשריפט צו דר. קרימסקי וואס שענקט צוריק דאס ליכט צו ניט זעהענדיגע. א ווארעמען דאנק בריעף האט איהם אויך געשיקט דער ענגלישער טשיעף אדמיניסטראטאר מאיאר גענעראל א. מואנז.

אז דר. קרימסקי איז שטארק בעליעבט געווארען אין די קאלאניעס קען מען זיך לייכט פארשטעלען. ניט ווייניגער פון טויזענד אויגען און האלז אפעראציעס האט ער דארט ערפאלגרייך דורכגעפיהרט.

אין ירושלים האט ער מיט דער הילף פון 6 נוירסעס אונטער זיין אויפזיכט געהאט עטליכע און דרייסיג שולען מיט 4 טויזענד קינדער. אין טבריה האט ער איינגעפיהרט אן האספיטאל מיט 50 בעטען און אויך א לעהרער שולע פאר נוירסעס.

דר. קרימסקי האט דורכגערייזט דאס לאנד אין דער ברייט און אין דער לענג און ווען מיר זאלען דא אלע זיינע איבערדריקע איבערגעבען וואלט נויטיג געווען א דיק בוך צו שרייבען.

דאס לאנד איז רייך אין נאטירליכע רייכטהימער איבערהויפט דער ירדן וועלכען ער קען אהן ליעבע ניט דערמאהנען, דער ירדן ווארט ערשט אויסגענוצט צו ווערען. א דאנק זיין 12 פוס הויכען וואסער פאל וועלכע ציהט זיך אויף א שטרעקע פון 200 מייל קען דער ירדן בעזארגען גאנץ פאלעסטינא מיט עלעקטרישע קראפט און בעלייכטונג.

די כראנישע קראנקהייטען וואס הערשען אין פאלעסטינא קענען און וועלען בערעכטיגט ווערען אזוי גיך ווי קאפיטאל וועט אהין אריינמופען מיט אלע מאדערנע מאשינעריען.

שעהן איז דאס לאנד — דאס שעהנסטע אין דער וועלט. די אידישע קאלאניעס קומען צו זיך און די אידישע יוגענד דארט בליהט און ענטוויקעלט זיך נארמאל, די שוהלען זיינען גרויסארטיג אוועקגעשטעלט און די ערציהונג איז אן עכט נאציאנאליסטישע.

העברעאיש איז דארט ניט אויך א שפראך, נור די שפראך פון די אידען, די עלטערע קאלאניסטען רעדען אפילו אידיש, נור דאס איז ניט אזוי געגנערשאפט צו העברעאיש, נור פשוט עס איז זיי שווער אין די עלטערע יאהרען זיך אפצוגעוועהנען פון זייער קינדהייטס לשון. די קינדער אבער זייערע רעדען און דענקען בלויז אין העברעאיש און א סארט פרעמדקייט וואס גרעניצט אפט אין פאנדעלנקייט איז נאך בולט ביים יונגען דור פון ביידע געשלעכטער צו די היין לארין'דיגע געסט וואס קומען אהין און ווייזען ניט קיין נייגונג צו לערנען העברעאיש.

אט דאס מיינט דר. קרימסקי איז די איינציגע אורזאכע וואס אונזערע לעגיאנערען האבען דארט די ערווארטעטע פריינדשאפט ניט איינגעטראפען די מייסטע לעגיאנערען האבען די ערשטע צייט ניט ארויסגעוויזען קיין ליעבע צו העברעאיש. דאס זעלבע האט אויך פאסירט מיט די מיטגליעדער פון דעם מעדיקאל יוניט. אזוי גיך אבער ווי דער פרעמדער ווייזט ארויס א נייגונג צו העברעאיש ווערט ער אלס אייגענער אויפגענומען. דר. קרימסקי אליין האט דאס מיטגעמאכט. ווי נור מען האט זיך איבערצייגט אז ער איז ניט קיין געגנער פון העברעאיש, האט מען זעהר גערן בעזוכט זיינע מעדיצינישע לעקטשורס אין פשוטען אידיש.

פאלעסטינא פערמאגט אבער אויך פרינציפיעלע זשארגאניסטען. דאס זיינען די עקסטרים פרומע בפרט די חלוקה אידען פאר וועלכע ער קען קיין גוט ווארט ניט געפינען. ביי יענע איז העברעאיש נאך אלץ לשון הקודש וועלכעס מען טאר ניט פארשוועכען בענוצענדיג עס אין טאג טעגליכען לעבען.

דער אמעריקאנער איד בכלל ווערט פון דאמע אנהויב ניט מיט גרויס ליעבע אויפגענומען. דער ארץ ישראל איד ווייסט אז דער אמעריקאנער פעטער איז רייך, ער וויל אבער ניט דולדען, אז דער רייכער קרוב זאל קוקען אויף איהם פון אויבען אראפ, ער וויל ניט בעטראכט ווערען אלס בעטלער וועמען מען ווארפט צו א נדבה. דער מאדערנער איד אין ארץ ישראל האלט זיך פאר קולטורעל העכער אלס דער איד וואס האט בלויז פיעל דאלארס. ער קען גלייכגילטיג ניט צוזעהען ווי רייכע אידען קומען ארגאניזירען געזעלשאפטען, גרינדען אינסטיטוציעס און דאס גלייכען. ניט אריינציהענדיג זיי — די דארטיגע תושבים אין דער ארבייט, ניט פרעגענדיג ביי זיי וואס מען דארף טהאן און ווי אזוי מען דארף טהאן.

ארץ ישראל פון היינט איז א קולטורעל לאנד און דער ציוויליזירטער אמעריקאנער אדער אייראפעער פיהלט זיך דארט גאנץ היימיש היימישער ווי אין אירגענד וועלכען לאנד אויף דער וועלט, ווי דר. קרימסקי דריקט זיך אוים.

דער פריי גייסט קען זיך דארט לעבען זעהר פריי אזוי לאנג ער פראוואט נור ניט א „להכעים פאליטיק" צו טרייבען.

פון די אויסלענדישע שפראכען ווערט איצט מיט יעדען טאג ענגליש די הערשענדע. ענגליש שטופט ארוים דאס פראנצויזיש רעדען. דער יונגער דור איבערהויפט לערענט איצט פיעל ענגליש. מען פיהלט דארט אז ענגלאנד געהט ווערען די פערוואלטערין פאר א געוויסער צייט און ענגליש ווערט א לעבענס נויטווענדיגקייט. נאטירליך, דאס איז בלויז פאר דער גויאישער וועלט די אידישע וועלט וויסט בלויז פון העברעאיש און איצט נאך מעהר פון אלע מאהל ווען קליין און גרויס פיהלט אז גרויסעס ווערט בעשאפען, אז די אידישע גאולה איז געקומען, אז די אידיש נאציאנאלע היים ווערט געשאפען.

אין אלגעמיין איז דאס אידישע לעבען דארט א נארמאל געזונטעס. די מאראל א הויכע. אין אלע קאלאניען איז קיין שפור ניטא פון פראסטיטוציאן און אין די גרעסערע שטעדט ווערט דאס איבעל זעהר קליין א דאנק די פיעלע מיידלעשע האנדווערקער שולען.

קיין שעהנערעס בילד ווי אידישע מיידלאך ארבייטענדיג אין די פעלדער, קען מען זיך קוים פארשטעלען. דאס זיינען די געזונטעסטע און שעהנסטע אידישע טעכטער וואס דאס פאלק פערמאגט.

קריגערייען מיט די אראבער מוזען נאטירליך פארקומען אזוי לאנג ווי אידען זיינען שוואך. דארט אבער וואו די אידען ווייזען ארוים א שטארקייט, הויבען זיי אן רעספעקטירט צו ווערען פון אראבער וואס ערקענען מאכט אלס רעכט.

און אום אט די פאקטישע מאכט צו בעקומען וועט נאטירליך נאך פיעל ארבייט און ענערגיע מוזען פערווענדעט ווערען. די אידישע מאכט אבער הויבט זיך שוין אן צו פיהלען. א נייע אידיש לעבען שפראצט און וואקסט און אויף יעדען שריט און טריט פיהלט מען אז דאס אידישע פאלק ווערט אויף דאס נייע געבוירען.

פאדערעווסקי ווענדעט דער אידען פראגע אין פוילען

קאפענהאגען. מיטוואך דעם 30-טען יולי האט דער פוילישער סיים אנגעהויבען צו בעהאנדלען די פראגע וועגען ראטיפיצירען דעם שלום טראקטאט. ווי ערווארטעט האט מען ביי דער דאזיגער געלעגענהייט אויך באריהרט די אידען פראגע אין פוילען. דער ערשטער האט דאס געטון דער פרעמיער מיניסטער פאדערעווסקי אליין, וועלכער האט אין זיין רעדע, וואס איז כסדר געווען באגלייט מיט שטורמענדע אוואציעס, אנגעריהרט דעם פונקט פון די אידען.

פון פאדערעווסקיס רעדע האט מען געקענט ארויסזעהן, אז אין פוילען איז מען זעהר אויפגערעגט דערויף וואס אין דער אידען פראגע פון פוילען האבען זיך אזוי שטארק אריינגעמישט די מערב אייראפעאישע מלוכות. די אויפרעגונג קומט דערפון, האט ערקלעהרט פאדערעווסקי, דערפאר, וואס פוילען אליין האט געוואלט לעזען די אידען פראגע אויף דעם ליבעראלסטען אופן און מיט דער גרעסטער טאלעראנץ. די קרענקונג פון פוילען איז דערפאר פיעל גרעסער, וואס אנדערע האבען זיך גענומען מישען אין פוילענס אינערליכע אנגעלעגענהייטען אין דער צייט ווען די פוילישע רעגיערונג צוזאמען מיט דעם פוילישען פאלק האבען די פראגע אליין געוואלט לעזען ווי אמבעסטען און אהן דעם אויסערליכען דרוק. פאדערעווסקי האט אין זיין גרויסער רעדע צווישען אנדערעס ערקלעהרט פאלגענדעס:

צו האט געפאסט, אז דעם פוילען וואס איז פון 800 יאהר צוריק געווען א זיכערער מקלט פאר אלע פערפאלגטע רעליגיעס און אמונות, א זיכער שוץ ארט פאר אלע אונטערדרוקטע פעלקער און שבטים, וועלכעס האט שטענדיג צוגעטוליעט צום רוקען בוזעם אלץ, וואס האט געליטען, און זאנאר שלאגען: צו האט געפאסט, און צו האט מען געטארט אט דאס פוילען — וואס אפילו זיינע שונאים האבען געזאגט אז עס האט שטענדיג פארשפרייט טאלעראנץ, ליבעראליזם און פארטשהיט אין דער געשיכטע פון דעם מאדערנעם אייראפא — זאל מען אנגווארפען געזעצען און ארדענונגען פון דרויסען, גלייך ווי עס וואלט געווען עפעס א קליינער בארבארישער שבט? צו האט געפאסט אז דעם פוילען וואו עס שטעהן נאך ביז דעם היינטיגען טאג די עלטסטע אין אייראפא סינאגאגעס, וואו אין יאהר 1573, אין יענער היסטארישער בארטלאמיי־נאכט, איז אלע רעליגיעס אנערקענט געווארען פרייהייט — צו האט געפאסט נאך די פייערליכע און ערנסטע רעליגיעזער טאלעראנץ לערנען צו שעצען דעם שבת? ענדליך, צו האט געפאסט נאך די פייערליכע און ערנסטע פארזיכערונג פון דער רעגירונג אין פוילישען סיים, אז אין פוילען וועלען אלע בירגער האבען גלייכע רעכט — ארויסווייזען אזא אונצוטרויען?

די קלוגע, עהרליכע אידעלע מענשען, וועלכע האבען אונז דאס געזעץ דיקטירט, האבען באמת אונז ניט געוואלט באליידיגען. מען האט זיי שלעכטס געזאגט וועגען אונז, אונבערשמעצען קען מען דאס און עס איז לייכט, ווען די אגרעלם עס זיך דאך ניט וועגען די דאזיגע געזעצען, נאר וועגען דער ארט און וויזע, ווי אזוי מען האט זיי אויף אונז אנגעווארפען. די דאזיגע געזעצען וואלטען מיר אליין אויך גערן באשלאסען! אבער ווען געוויסע פריינט פון אונזערע מיטבירגער...

(פארזעצונג אויף פייג' 6)